

تعامل فلسفه و معماری در مکتب اصفهان با تاکید بر نقش شیخ بهایی

مجید پیرمردیان^۱، نرگس سلطانی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه غیردولتی شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران.

majidpirmoradian@yahoo.com

۲- استادیار و عضو هیات علمی، گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه غیردولتی شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران.

soltani_n22@yahoo.com

چکیده:

با شکل گیری صفویه و توجه حاکمیت به اندیشمندان ادبا و هنرمندان مکتب فلسفی اصفهان پدید آمد. این امر موجب شروع فصل جدیدی از تمدن در اصفهان عصر صفوی و ظهور آن در معماری و شهرسازی گردید. همین موجب شد که آثار معماری بزرگی در این عصر آفریده شد. سبک معماری اصفهان در عصر صفویه یکی از مشخصه های اصلی و از امتیازات این دوره تاریخی نسبت به دوره های قبل و بعد آن شد. شهر اصفهان پیش از عصر صفویه نیز دارای آثار معماری مهم و زیبایی بود، اما به نظر می رسد که مکتب اصفهان بر معماری این شهر آنچنان تاثیر گذار بوده که باعث خلق بناهایی شد که همچنان از بهترین های معماری ایران و جهان هستند. آثاری که تماماً از منطق و فلسفه مکتب اصفهان تبعیت می کردند. نقش شیخ بهایی به عنوان یکی از بزرگان و نظریه پردازان مکتب اصفهان در این دوره با توجه به دانش وی و نزدیکی به حاکمیت و مقبولیت او در بین عوام، در معماری این عصر حائز اهمیت ویژه می باشد. هرچند در مورد وی بزرگنمایی شده و جایگاه وی به عنوان یک معمار مورد تردید جدی قرار گرفته است. با توجه به میزان اهمیت موضوع، ابتدا به هویت و تاریخچه عصر صفویه پرداخته و معماری صفوی را از دیدگاه صاحب نظران بررسی نموده ایم. سپس مکتب اصفهان را به عنوان زیر ساخت نظری سبک معماری اصفهان مورد مطالعه و تحقیق قرار داده و در آخر نقش هندسه و ریاضیات و بطور ویژه شیخ بهایی را در سبک اصفهان مورد کنکاش قرار داده ایم. نتیجه ای که از این پژوهش حاصل شد این بود که تعامل و اثرگذاری فلسفه و ریاضیات با معماری موجب ایجاد آثار فاخر و ارزشمند معماری در دوره صفویه گردیده است. این پژوهش تحلیلی - توصیفی و به روش کتابخانه ای انجام شده است.

واژه های کلیدی: معماری صفویه - فلسفه - مکتب اصفهان - شیخ بهایی

مقدمه و بیان مسئله:

معماری ایران ابتدا هندسه و سازماندهی فضایی مساجد را منطبق با خواسته های فرهنگی خود تغییر داد و بعد از تثبیت و ایرانی کردن فضاها، تثبیت شاکله و استخوان بندی آن به پرداخت آنها روی آورد و بهترین نمونه های هنر انتزاعی و بار حیاتی و مفهومی به آن بخشید و توانست یکی از بهترین تجربه های خلق مکان را بر روی خاک به جا گذارد که اکنون مایه مباهات ماست. جست و جو در معماری و سبک های رایج گذشته و استفاده صحیح از قوانین این سبک ها، می تواند منبعی غنی از ایده های معماری در ساختار معماری معاصر باشد. چهارچوب و تکنیک های معماری گذشته و معماران آن زمان، در صورت کشف و بررسی، می تواند باعث نتیجه ای مطلوب در آفرینش و ارائه ایده های معماری گردد. برای رسیدن به این اصول باید به ریشه ها پرداخت. (اسدی، ایمان طلب، ۱۳۹۲، ۲) شهر اصفهان با داشتن آثار معماری بسیار زیبای دوره صفوی، گنجینه ای پر بار از آثار ارزشمند معماری اسلامی می باشد. در عهد صفوی سبک معماری قدیم ایران تجدید شد و در طرح بناها، شکل و مصالح بناها جای خود را باز کرد. اغلب بناهای دوره صفوی مانند مساجد، مدارس و کاروان سراها به شکل چهار ایوانی بنا شد. (آیت اللهی، ۱۳۸۰) استقرار دولت صفوی در اصفهان فرصتی ایجاد کرد که این دولت آرمان شهر خود را بر مبنای آرای حکمی و فلسفی بنیان گذارد و شهر نماد و تجسم و تجسد کالبدی - فضایی این مفاهیم باشد. اصفهان عصر صفوی، یکی از نمونه های شاخص در نمایش ارتباط تنگاتنگ میان معماری و مکاتب فلسفی و عرفانی است. در این عصر، گردآمدن